

STANA PRAWNY NA 25 CZERWCA 2024

Wysokość dodatku za wychowawstwo jest często różnicowana ze względu na odrębne interpretacje przepisów dotyczących dodatków funkcyjnych. Wątpliwości dotyczą zwłaszcza nauczycieli przedszkoli, którym organy prowadzące nie zawsze przyznają prawo do tego dodatku lub jest on niższy. Czy jest to zgodne z przepisami?

Dodatek za wychowawstwo należy do grupy dodatków funkcyjnych, zgodnie z regulacją § 5 *Rozporządzenia sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagradzania za pracę w dniu wolnym od pracy*. Według tego przepisu do uzyskania dodatku funkcyjnego uprawnieni są nauczyciele, którym powierzono:

1. Stanowisko dyrektora lub wicedyrektora przedszkola, **szkoły**, placówki lub innej jednostki organizacyjnej, o której mowa w art. 1 ust. 1 KN, albo inne stanowisko kierownicze przewidziane w statucie szkoły.
 - a. wychowawcy klasy,
 - b. doradcy metodycznego lub nauczyciela konsultanta,
 - c. mentora,
 - d. nauczyciela opiekującego się oddziałem przedszkolnym.
2. Sprawowanie funkcji:

Stanowisko wychowawcy klasy nie jest zatem równe wychowawcy oddziału przedszkolnego, bowiem *Rozporządzenie* przewiduje funkcję odrębną, czyli nauczyciela opiekującego się oddziałem przedszkolnym.

Takie regulacje są efektem zróżnicowanego sposobu wykonywania zadań przez nauczyciela wychowawcę w szkole i nauczyciela opiekującego się oddziałem przedszkolnym. W klasach od IV wzwyż wychowawca ustala ocenę za sprawowanie, prowadzi lekcje wychowawcze, a ponadto nie jest jedynym nauczycielem, który sprawuje opiekę nad uczniami danego oddziału. W przedszkolu stanowisko wychowawcy formalnie nie istnieje, bowiem nie ma tu godzin wychowawczych czy oceny ze sprawowania. Każdy natomiast z nauczycieli w oddziale przedszkolnym siłą rzeczy opiekuje się tym oddziałem, więc ma prawo do dodatku funkcyjnego. Różnice pomiędzy wychowawcą w szkole a nauczycielem opiekującym się oddziałem przedszkolnym skutkują jednak również zróżnicowaniem wysokości dodatku funkcyjnego otrzymywanego przez tych pedagogów.

Ogólne zasady wynagradzania nauczycieli

Zasady wynagradzania zostały ustalone w *Karcie nauczyciela*, czyli są regulowane przez odrębne przepisy pragmatyki służbowej. Odrębnie od innych grup pracowników zostały ustalone także składniki wynagrodzenia nauczycieli. Stosownie do art. 30 ust. 1 KN wynagrodzenie to składa się z:

- wynagrodzenia zasadniczego,
- dodatków: za wysługę lat, motywacyjnego, funkcyjnego, w tym z tytułu sprawowania funkcji wychowawcy klasy, oraz za warunki pracy,
- wynagrodzenia za godziny nadwymiarowe i godziny doraźnych zastępstw,
- nagród i innych świadczeń wynikających ze stosunku pracy,
- świadczenia na start,
- dodatku wiejskiego.

Co ciekawe, *Karta nauczyciela*, wskazując na dodatek funkcyjny, doprecyzowuje, że chodzi tu m.in. o dodatek „z tytułu sprawowania funkcji wychowawcy klasy” i właściwie nie ma obecnie

potrzeby, aby przepis ten był sformułowany właśnie w ten sposób. Wystarczające byłoby wskazanie, że nauczycielowi przysługuje dodatek funkcyjny, bowiem o tym, jakie funkcje uprawniają do tego dodatku, decydują już regulacje ww. *Rozporządzenia w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli (...)*, które wymienia zarówno wychowawcę klasy w szkole, jak i nauczyciela opiekującego się oddziałem przedszkolnym.

Znaczenie regulaminu wynagradzania

Zgodnie z art. 30 ust. 6 KN to regulamin wynagradzania nauczycieli określa wysokość stawki dodatku motywacyjnego, funkcyjnego za warunki pracy, a także za wychowawstwo.

Ważne!

Regulamin wynagradzania w danej placówce oświatowej nie może modyfikować wykazu stanowisk uprawniających do dodatku. Nie można więc wykreślić z grona uprawnionych wychowawców czy nauczycieli opiekujących się oddziałami przedszkolnymi, nie można też przyznać prawa do dodatku dla nauczycieli wykonujących inne funkcje niż wskazane wprost w *Rozporządzeniu*.

Regulamin jest przyjmowany przez organ stanowiący danej jednostki samorządu, a więc przez radę gminy czy powiatu w drodze uchwały – każda jednostka samorządu ustala wysokość dodatku funkcyjnego w granicach swoich możliwości finansowych, które mogą być kompletnie odmienne niż np. w gminie sąsiedniej. To z kolei powoduje, że nauczyciele dwóch sąsiadujących szkół mogą dostawać zupełnie inne stawki dodatku z tytułu wychowawstwa (jeżeli szkoły te leżą na terenie innych JST).

Taka sytuacja może wydawać się dyskryminująca dla nauczycieli zarabiających mniej, a wykonujących dokładnie taką samą pracę. Podkreślić jednak należy, że nie mamy tu do czynienia z dyskryminacją. Można by o niej mówić wyłącznie wówczas, gdyby w jednej placówce pracowali nauczyciele otrzymujący za tę samą pracę niższe niż inni dodatki funkcyjne. W sytuacji, gdy cała kadra pedagogiczna dostaje dodatek tej samej wysokości, choć niższy niż np. w gminie sąsiedniej, żaden z nauczycieli nie jest dyskryminowany.

Ilu wychowawców i opiekunów oddziałów otrzyma dodatek?

Jak wcześniej wspomniano, w szkołach jest jeden wychowawca na oddział, przy czym jest to nauczyciel przedmiotowy lub klas I–III, któremu dodatkowo powierzono funkcję wychowawcy klasy. W przypadku przedszkoli nauczyciel opiekuje się oddziałem przedszkolnym przez wszystkie swoje godziny pensum. Jeżeli jednak weźmiemy pod uwagę jego dopuszczalny wymiar, okazuje się, że nie jest możliwe zapewnienie opieki nad oddziałem przedszkolnym wyłącznie przez jednego nauczyciela i potrzeba tu co najmniej dwóch pedagogów.

Wynika to z tabeli zawartej w art. 42 ust. 3 KN, zgodnie z którym nauczyciele przedszkoli, z wyjątkiem nauczycieli pracujących z grupami dzieci 6-letnich, mają pensum 25-godzinne. Zakładając, że pracują oni tyle samo godzin każdego dnia, okazuje się, że jeden pedagog co najwyżej gwarantuje zapewnienie opieki w minimalnym czasie, w którym przedszkole ma oferować zajęcia bezpłatne (5 godzin dziennie). Przedszkola nie pracują jednak tak krótko, zatem opieka nad oddziałem przedszkolnym musi być sprawowana przez co najmniej dwóch pedagogów i każdemu z nich przysługuje dodatek funkcyjny z tytułu opieki nad oddziałem przedszkolnym.

Jest to istotna różnica w stosunku do szkół, gdzie wychowawca na oddział jest tylko jeden. Jest to jednak również powód, dla którego wysokość dodatku z tytułu sprawowania opieki nad oddziałem przedszkolnym będzie z reguły niższa niż wysokość dodatku za wychowawstwo w szkole. Jeżeli bowiem opieka nad oddziałem przedszkolnym dzieli się na dwóch pedagogów, to możliwe jest też podzielenie dodatku z tytułu sprawowania tej opieki.

Ważne!

Dopuszczalne jest ustalenie w regulaminie wynagradzania nauczycieli zasady, iż dodatek przysługuje przykładowo w wysokości 300 zł oraz proporcjonalnie zmniejszonej wysokości tej kwoty w przypadku, gdy sprawowanie opieki zostaje podzielone między dwóch i więcej nauczycieli, co w przedszkolu jest normą.

Przepisy nie gwarantują minimalnej wysokości dodatku dla nauczycieli przedszkoli

Formalnie obowiązujące regulacje wcale nie przewidują stanowiska wychowawcy w przedszkolach, mimo że potocznie nauczyciele opiekujący się oddziałem przedszkolnym w taki właśnie sposób są określani. Ta podstawowa różnica ma jednak jeszcze jedną istotną konsekwencję – *Karta nauczyciela* (ani żaden inny akt prawny) nie gwarantuje minimalnej wysokości dodatku dla nauczyciela opiekującego się oddziałem przedszkolnym, czyli potocznie wychowawcy. Gwarantuje ją w przypadku wychowawców szkolnych. Zgodnie z art. 34a KN:

- a. nauczycielowi, któremu powierzono sprawowanie funkcji wychowawcy klasy, przysługuje dodatek funkcyjny z tytułu sprawowania funkcji wychowawcy klasy,
- b. minimalna wysokość dodatku, o którym mowa w ust. 1, wynosi 300 zł.

Karta nauczyciela gwarantuje zatem minimalną wysokość dodatku, ale za sprawowanie funkcji wychowawcy klasy, więc ta gwarantowana kwota dotyczy wyłącznie nauczycieli szkół. Samorząd nie może w regulaminie wynagradzania nauczycieli przyjąć dla wychowawcy szkolnego dodatku w niższej wysokości niż te gwarantowane 300 zł.

Ważne!

Dla przedszkoli minimalna wysokość dodatku za wychowawstwo nie została określona. Powoduje to, że możliwe jest nie tylko wspomniane wcześniej dzielenie dodatku proporcjonalnie do czasu sprawowania opieki nad oddziałem przedszkolnym, ale przede wszystkim dodatek w przedszkolach może być niższy niż 300 zł i jest to zgodne z prawem. Normą w wielu gminach jest przyznawanie niższego dodatku w przedszkolach niż dla szkół.

Co do samego sposobu określenia wysokości dodatku, to do tej pory posługiwaliśmy się wartościami kwotowymi, natomiast istnieje orzecznictwo wskazujące na inne sposoby określenia dodatku funkcyjnego. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Olsztynie w *Wyroku z dnia 28 lutego 2023 r.* (II SA/Ol 7/23) orzekł, że „(...) żaden przepis nie wskazuje, w jaki konkretnie sposób organ prowadzący szkołę ma określić wysokość stawek dodatków. Daje to pewną swobodę w określeniu mechanizmu ustalania tej wysokości. Ogólnie w orzecznictwie utrwalilo się stanowisko, przytaczane przez stronę skarżącą, zgodnie z którym forma określenia wysokości stawki dodatku zależy od organu uchwałodawczego i może to być wysokość kwotowa, procent od wynagrodzenia zasadniczego, przedział określający dodatek w wysokości od–do czy też uzależnienie przyznania dodatku od konkretnych okoliczności związanych z uzyskaniem tego prawa (...). W stanowisku tym wyraźnie dopuszcza się ustalenie wysokości stawki dodatku od wynagrodzenia zasadniczego danego nauczyciela. Zauważyć można, że w obowiązującym *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2009 r. w sprawie dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagrodzenia za godziny nadwymiarowe i godziny doraźnych zastępstw dla nauczycieli zatrudnionych w szkołach prowadzonych przez organy administracji rządowej* (Dz.U. z 2009 r. Nr 60 poz. 494) w § 3 także ustalono stawkę procentową dodatku funkcyjnego w oparciu o otrzymywane przez nauczyciela wynagrodzenie zasadnicze. Potwierdza to, że taka praktyka jest utrwalona i nie budzi wątpliwości”.

Regulamin wynagradzania nie musi więc wskazywać konkretnej kwoty dodatku, ale może posłużyć się wartością procentową. Tu jednak pojawiają się nowe wątpliwości. Jeżeli bowiem regulamin wynagradzania będzie ustalał dodatek funkcyjny jako procent od wynagrodzenia zasadniczego nauczyciela, to skutkować to będzie nierównomiernym wynagradzaniem nauczycieli za tę samą pracę. Wynika to z faktu, że ww. *Rozporządzenie* różnicuje wysokość wynagrodzenia zasadniczego nauczyciela w zależności od posiadanego wykształcenia oraz stopnia awansu zawodowego. Zatem jeżeli ustalimy dodatek funkcyjny właśnie jako procent od wynagrodzenia zasadniczego, to

nauczyciel dyplomowany będzie miał też wyższy dodatek za wychowawstwo, co nie jest prawidłowe, bo sprawowanie opieki czy wykonywania wychowawstwa jest taką samą czynnością, niezależnie od stopnia awansu.

Aby zasada takiej samej płacy za taką samą pracę była zachowana, regulamin może ustalać dodatek funkcyjny jako procent, ale wyłącznie od konkretnej wartości, np. zawsze i dla każdego nauczyciela jako procent od wynagrodzenia zasadniczego nauczyciela dyplomowanego posiadającego tytuł zawodowy magistra z przygotowaniem pedagogicznym.

Oddziały przedszkolne i zespoły szkolno-przedszkolne

Zespoły szkolno-przedszkolne wiążą organizacyjnie szkołę podstawową z przedszkolami. Sami nauczyciele przedszkoli i szkół połączonych w zespół przestają być zatrudnieni w tych jednostkach, a zgodnie z art. 10 KN stają się nauczycielami zespołów. Jeżeli zatem mają wymagane kwalifikacje, to po połączeniu w zespół mogą pracować zarówno w oddziałach szkolnych, jak i w oddziałach przedszkolnych. To jednak nie powoduje zrównania stawek dodatków, bowiem nadal będzie ich obowiązywała inna stawka za sprawowanie opieki nad oddziałem przedszkolnym, a inna za wykonywanie funkcji wychowawcy klasy w szkole. Taka sama zasada będzie obowiązywać zresztą również w szkole podstawowej z oddziałami przedszkolnymi, gdzie nauczyciel opiekujący się oddziałem przedszkolnym nie otrzyma dodatku za wychowawstwo, przewidzianego dla nauczycieli wychowawców w szkołach.

Od kiedy dodatek przysługuje

Kolejne pytanie, jakie można tu sobie zadać, to od kiedy właściwie dodatek funkcyjny powinien być przyznany. Zgodnie z art. 39 ust. 3 KN wynagrodzenie wypłacane jest nauczycielowi miesięcznie z góry w pierwszym dniu miesiąca. Jeżeli pierwszy dzień miesiąca jest dniem ustawowo wolnym od pracy, wynagrodzenie wypłacane jest w dniu następnym.

Wraz z wynagrodzeniem wypłacany jest oczywiście także dodatek funkcyjny, a jak zauważył Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu w *Wyroku z dnia 22 października 2008 r.* (IV SA/Wr 282/08) – jeśli przepisy przewidują dla danego stanowiska pracy dodatek funkcyjny, to już samo zdarzenie powierzenia pełnienia określonej funkcji kierowniczej uzasadnia jego prawo do tego rodzaju dodatku.

Jeżeli zatem nauczyciel uzyskuje prawo do dodatku w połowie miesiąca, bo od tego czasu zacznie wykonywać pracę, to należną kwotę należy uwzględnić w wynagrodzeniu za miesiąc przypadający po miesiącu, w którym nauczyciel zaczął wykonywać swoją funkcję. Oczywiście w ten sposób nauczyciel otrzyma część wynagrodzenia z dołu, a nie z góry, jak wymaga tego art. 39 ust. 3 KN, ale dzięki temu nie straci części należnego wynagrodzenia.

Wysokość dodatku może się zmienić nie tylko w ciągu miesiąca, z uwagi na objęcie przez nauczyciela danej funkcji, ale i w trakcie roku szkolnego. Regulacja art. 30 ust. 6 KN, czyli przepis upoważniający do przyjęcia regulaminu wynagradzania nauczycieli, nie wymaga, aby regulamin wchodził w życie od 1 września. Takie rozwiązanie jest często stosowane przez samorządy, które wolą zmieniać regulamin zgodnie z organizacją roku szkolnego, ale nic nie stoi na przeszkodzie, aby cały regulamin czy wyłącznie jego część zmieniać w dowolnym momencie. Zmiana regulaminu może obejmować ustalenie wyższych stawek dodatku funkcyjnego.

Podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta nauczyciela* (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 984 ze zm.),
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 8 maja 2024 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagradzania za pracę w dniu wolnym od*

pracy (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 775),

- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2009 r. w sprawie dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagrodzenia za godziny nadwymiarowe i godziny doraźnych zastępstw dla nauczycieli zatrudnionych w szkołach prowadzonych przez organy administracji rządowej (Dz.U. z 2009 r. Nr 60 poz. 494).*